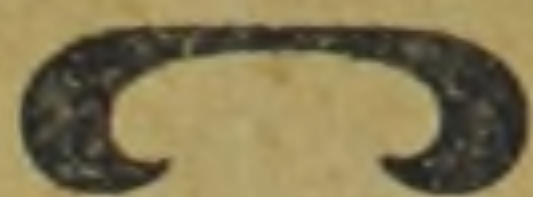

Biblioteca populară
a partidului național român din Transilvania
și Ungaria.

Nr. 1.

DISCURSURILE
ROSTITE LA ADUNAREA POPORALĂ ȚI-
NUTĂ ÎN HAȚEG LA 19 AUGUST 1911.

REPRODUCERE
DIN „POPORUL ROMÂN” ORGANUL POPO-
RAL AL PARTIDULUI NAȚIONAL.

ARAD, 1911.
TIPOGRAFIA „CONCORDIA”.

Reproducem, în rezumat, din „Poporul Român“, frumoasele vorbiri pline de învățături, cari s'au rostit, de către înțelepții partidului național român, la strălucita adunare dela Hațeg.

Să nu vă amăgească firea, iubiți cetitori țărani, ori să vă lăsați amăgiți de niscai guri nespălate, că noi de aceea publicăm din vorbirile de pe la adunări, ale iubiților noștri fruntași, *pentru* că vezi Doamne am voi să-i laudăm, să-i lingușim, — adecă să le facem „reclamă“ cum ar zice niște pocâltiți de scriitorăși, cari orice fac, ori ce scriu, numai la punga cu bani, se gândesc.

Nu, Doamne ferește.

Fruntașii comitetului nostru național, fruntașii întregului partid național, pe care îl alcătuim noi, toți românii adevărați, n'au lipsă și nici nu așteaptă laudă și lingușire deșartă nici cu graiul nici cu slova.

Departe, deci, dela noi gândul linguşirei şi al laudei deşarte.

Alte motive ne îndeamnă să dăm cât se va putea mai mult din vorbirile de cari ne ocupăm.

Intâi. Vrem ca şi cei ce n'au fost faţă la adunârea aceia să ştie nu numai cine, câţi şi cum a fost acolo, ci să ştie şi ce s'a vorbit şi ce s'a hotărât atunci.

A doua. Vrem apoi că chiar celor ce au fost de faţă să le împrăştiăm în minte ceia ce cu urechile lor au auzit. Căci vorba sboară, ţinerea aminte slăbeşte şi cele auzite uşor să şterg din capul omului, — dar slova rămâne. Scrise aceste vorbiri, să le cetiţi şi să le rescetiţi, iubii noştri plugari, căci pentru binele vostru şi al copiilor voştri s'au spus în adunare; pentru binele şi folosul vostru le scriem şi noi în coloanele „Poporului Român“, foaie anume întemeiată şi îngrijită cu multe jertfe de comitetul nostru naţional pentru popor.

*Și nu numai să le cetiți și răsce-
tiți unul câte unul, ci întru cât să poate
mai mulți la olaltă. Fiecare cu copii și
cu casnicii săi, cu rudeniile și vecinii,
cu frații din apropiere și cu cei din
depărtare. Și când le cetiți gândiți-vă
la înțelesul, la cuprinsul lor. Ce nu pricepe,
unul poate că pricepe altul și așa vă
îndemnați și luminați unul pe altul.
Așa vă veți deschide ochii unul altuia,
ca să pricepeți ce vreau conducătorii
noștri pentru binele neamului întreg.
Ba veți pricepe și veți înțelege și ceea
ce vreau dușmanii înverșunați cu cari
să luptă voinicește aleșii neamului no-
stru din fruntea rândurilor de bătaie.*

*Incepem deci spicuirea din vorbi-
rile dela Hațeg, dar stăm nedumeriți.
Ce să alegem și peste ce să trecem?
Că toate vorbele, dela început până la
sfârșit sunt vorbe mari, vorbe înțelepte,
vorbe sfinte, cuvinte de aur.*

*Totuși să încercăm pe cât ne va
ierta locul șiruind pe vorbitorii în rân-
dul cum și-au ținut vorbirile: să-i cu-*

noaştem, să-i cinstim, să le urmăm sfaturile şi să le fim recunoscători.

Dr. Cornel Popescu.

Harnicul protopop al Haţegului, a fost preşedinte al acestei adunări. Tălmăceşte miilor adunate, scopul pentru care se ţine adunarea. Ridică în auzul lumii grele şi drepte învinuiri la adresa îmbuibăţilor dela cârma ţării:

Şi iată, că domnii din dieta ţării, nebăgând în seamă că şi așa prea multe sunt ne-
cazurile şi greutatele, pe cari le poartă bietul
popor — îşi bat capul, să-l îngreuneze tot mai
mult. Să sfătuesc chiar acum asupra legii căta-
nelor (asa numitele proiecte militare), cari dacă
se vor vota, *100 de milioane coroane* la an
mai mult se va cere să stoarceţi din sărăcia şi
din sângele vostru şi *cu 60.000 feciori* mai
mulţi la an să trimiteţi cătane, lăsându-vă ca-
sele şi ogorul pustiu!

Văzând noi toate aceste, am crezut, că e
sosită vremea, să vă chemăm iarăş în adunare
de popor. Ca auzind glasul luminător al atâtor
bărbaţi, — cari au venit să vă spună cuvântul
— să daţi şi voi plânsoare durerilor voastre,
ca să răsunе de aici din adunare până la trop-
tele înaltului tron, cerând, ca la aducerea le-
gilor să se ţină samă şi de durerea şi de voinţa
poporului!

Și știind din pățania aceea, că legiuirea țării n'ar putea să fie dreaptă și binevoitoare poporului, până când deputații nu vor fi aleși de bogați și de săraci, de cei tari și cei slabi deopotrivă, fără deosebire de limbă și de lege, adecă până când nu se va înfăptui dreptul votului universal, — noi v-am chemat mai cu seamă pentru aceea, ca să cereți: ca tuturor cetățenilor de aici înainte să li-se dea dreptul votului, ca și deputații să *nu fie numai ai puternicilor, ai bogaților*, ci să fie glasul adevăratei dureri a mulțimei, astăzi înca atât de neîndreptățită!

Cu bucurie și cu mândrie, vedem că ați dat ascultare glasului nostru chemător și ați alergat din vâl și ați coborât dela munte în frunte cu păstorii voștri sufletești, pentru a asculta *pe iubiții voștri conducători „guri de aur“*, unii deputați ai casei țării, iar alții *deputați ai inimilor noastre!*

Dr. Samuil Vladoane.

Tânăr avocat, înflăcărat naționalist și cu durere de neam. Din vorbirea admirabilă a acestuia vrând ne vrând trebuie să dăm mai mult.

Spune într'un limbagiu curgător ce au făcut Francezii în veacul al XVIII-lea, când *poporul* de rând a strigat de s'a cutremurat lumea: *nu mai vrem să fim robii nemeșilor, vrem*

să fim ce ne-a lăsat Dumnezeu: — oameni. Cine vrea să trăiască să muncească, nu numai să horească. Și capete de mari „domni“ ba chiar capete încoronate au căzut sub cuțitul ghioltinei. Atunci a răsărit libertate pentru francezi și dela ei a venit și la noi. Dar nouă ne-au turburat-o nemeșii.

Și la noi iobăgia nu s'a șters cu arma, fără când s'a răsculat lumea întreagă să se dea dreptate și poporului, domnii și stăpânitorii noștri de pe vremile acelea au zis: de ce să ne ia cu puterea, de ce să ne pună ei nouă condițiuni cum vreau ei, că le-om da noi de bună voie, dar să facem așa, că le-om trage firul cu miere prin gură și puterea tot rămâne la noi! (Așa e!)

Și așa au făcut că au dat drepturi — poporului numai pe hârtie, dar de fapt au dat numai *bogaților viriliști*, cari totdeauna țin cu puternicii dela cârmă. Și tot ei au rămas stăpâni și în dietă unde să fabrică legile — că cumpără cu bani voturile viriliștilor și ale bogaților alegători. Au rămas tot ei stăpâni și la comitat și în comune, că au dat dreptul de candidare *vicișpanului și comisiunei lui*, denumită jumătate tot de el, așa că nici notar nici birău să nu poți alege decât pe cel care ți-l pune el. (Așa e!) Apoi vedeți fraților, acestea sunt relele cari ne bântuie pe noi și pentru acestea acest popor sărac nu se poate ridica.

De aceea a început partidul național român (Trăiască!) lupta să cerem dreptate, ca fiecare care a ajuns să priceapă și să judece drept, să aibă și el drept de vot. Și după partidul nostru s'au luat și poporul maghiar că și el e asuprit, ca și voi de sărăcie. (Adevărat domnule!) Au format și ei partid, care să lupte pentru drepturile popoarelor și au cerut votul universal egal și secret. (Trăiască!)

Uitați fraților că ce e votul universal, egal și secret să vi-l spun în trei vorbe: fiecare bărbat care va împlini 24 ani, ori că plătește dare ori nu, — are dreptul de vot. (Trăiască!) Apoi, ca să nu-l poată cumpăra votul cu banii ludei (Jos trădătorii; Ba sus cu ei!) ca să nu să mai poată face mișelii (așa trebuie) căci pentru aceasta luptăm noi (Să trăiți, Dumnezeu să vă ajute! și cerem votul universal, egal și secret, dându-l aceluia, căruia vă va spune inima. (Ajute Dumnezeu).

Folosul votului universal.

Uitați fraților, voi credeți că aceasta e fleac, că nu avem folos de el? Numai pentru economie să vă arăt câteva exemple ca să vedeți ce însemnătate are votul universal. (Trăiască!)

Știți că acum 20 ani grăul, cucuruzul, vitele, erau cu mult mai lesne că acum. Le cum-

părai, mai cu nimic când treceau peste graniță, și te foloseai de ele. (Drept e). Astăzi grâul s'a scumpit și încă cu mult. Bietul român numai cu mamăligă se mai ține. Azi bietul român nu-și vinde vita pentru câștig, ci și-o vinde ca să cumpere apoi o coadă de vită slabă ca cu ce-i rămâne să-și plătească porția și alte datorințe către stat. Astăzi poporul român nici până nu mânâncă necum carnea de vită, că e scumpă pentru el. (Drept îi.) Și știți fraților că cine a făcut lucrul acesta? Blocul agrar din Ungaria marii proprietari grofii, baronii și spăhii de mii de ani țin pământul. Ei au făcut alianța agrară a țării, o mare tovărășie economică. Ei, cei mai mulți sunt și deputați și amenință guvernul dacă deschide granița. (Jos cu ei.) Dacă deschizi granița — zic ei guvernului — apoi atunci noi nu te mai sprijinim, că atunci noi nu putem sui prețul vitelor și grâului nostru. Și credeți fraților că e bine că grâul și vitele s'au scumpit? (Nu-i bine!) Unii din voi o zice că n'o fi tocmai rău că-și vinde vita mai scump, uită însă că pe urmă când trebuie să cumperi curg sudorile de pe tine. Al cu 5000 lanțuri dacă câștigă un zlot de fiecare merță de grâu câștigă 500.000 pe an. Apoi are țara folos pentru aceasta? Nimic! căci domnii aceștia când și-au vândut grâul pleacă la Viena, Paris sau Londra și banii aceștia îi cheltuesc în cărți, pe șampanie și cu femei stri-

cate, (Aşa e ! (Râsete.) Aceştia sunt trântori, cari sărăcesc ţara. (Jos cu ei.) *De aia ne trebuie nouă votul universal, secret, ca să scoatem pe domnii aceştia din casa ţării* (Să vă ajute Dumnezeu) şi să punem în locul lor de ăia pe cari îi doare de ţară şi de sărăcia voastră.

Iobăgie nouă.

Apoi fraţilor — zice d. Vladone, domuii aceştia nu-şi lucră ei pământul. Lor le trebuie braţe de muncă, şi au adus o lege de iobăgie nouă, că dacă faci contract cu ei pentru lucrări de câmp te silesc cu jandarii să lucrezi. Şi contractul îl tac iarna, când nici spuză n'ai în vatră. Atunci îţi dă bani înainte să-i săceri lui la vară şi de nevoie te îovoieşti atunci *cu nici măcar jumătate din cât ai lua vara*. Apoi vara, când ţi s'a copt ție grâul, vine să-i seceri lui întâiu şi grâul tău se poate scutura şi dacă nu mergi te aduce cu jandarii. (Aşa e!) Apoi vedeţi fraţilor, şi pentru aia trebuie votul universal să stergem legile acestea spurcate. (Aşa e!) să facem legi drepte şi bune pentru popor (Da! Să vă ajute Dumnezeu) ca să nu mai secere bietul român toamna doar paiele goale (Drept e!) şi sărăcia să pândească casa ta.

Moşii cari nu se pot vinde.

Fraţilor, mi-aţi putea da peste nas, să-mi spuneţi: apoi dacă au cheltuit domnii aceştia

banii pe cărți, șampanie și femei stricate, se bagă în datorii și azi-mâne li-se vinde averea și li-o puteți cumpăra voi. (Să ne ajute Dumnezeu. Râsete prelungite). Dar nu se poate frate! (Păi nu e drept) nu se poate, căci s'a gândit și la aceasta, căci au știut ei, că sunt ușuratici și slabi și de aia au făcut o lege, ca averea lor să *nu se poată împărți*. Un grof are 7 copii, numai unul moștenește averea și acela are numai folosința averei, ca să nu se poată vinde, să nu se împartă nici între frați, ca câtă avere o fi, să rămâie în mâna lor. Apoi vedeți fraților și pentru aceasta trebuie legea votului universal, ca atunci să stricăm legea aceasta rea (Jos cu ea!) să facem, că dacă o fi unul leneș și nemernic, să i-se vândă averea și să o câștige alții mai vrednici și mai harnici. (Așa trebuie).

Vedeți, fraților, numai câteva exemple v'am spus vouă, cât bine v'ar aduce legea despre sufragiul universal.

Slujbașii români.

Și alte vă va aduce, fraților. O să vă puteți alege primari în sat, care să nu dea cu bâta în voi și să nu vă silească la lucruri contra voinței voastre. Apoi și copii lui badea Iancu și ai lui Petru vor putea fi notari. Căci satul cu drag îi va alege, că are încredere în el. Il știe de copil, îl știe că e cu dor de neam. Deci, fraților, dacă ștergem dreptul candidaturii

ori mai fi și de ai noștri notari. (Ajute Dumnezeu). Vedeți fraților, în comitatul Hunedoarei din *toată suta* suntem 92 de români. Dar aveți vre-un slujbaş român în tot comitatul? Nici de sămânță nu v'ar da! (Râsete puternice).

Voturi cumpărate.

Apoi mai trebuie votul universal, dragilor, și pentru aceea, că toate alegerile, cari cu fost până acum, s'au făcut cu mișelie. Pe unii i-au cumpărat cu bani pe alții i-au înșelat cu făgăduieli, pe alții i-au amenințat în fel de chipuri. Când va fi votul universal, când veți fi mulți alegători, când va fi votul secret, când nu se va ști cu cine votează fiecare, atunci nu vă vor mai putea înșela. Atunci până și Rosenberg o vedea parlamentul numai diu afară. (Râsete puternice. Jos cu el, jidanul!) Apoi, fraților, pentru aia ne luptăm noi, că dacă s'o aduce legea aceasta la îndeplinire și voi, și copii și nepoții voștri vor avea o soarte mai bună.

Grija partidului național.

Dar vai, astăzi în cele politice suntem cei mai mulți ca copilul cel mic.

Ne împedecăm de toate buturugile venetice. Și trebuie să vină Părintele să ne ia de mână, să ne deschidă ochii, să ne arate drumul cel adevărat, să ne încălzească inima pentru tot ce e bun frumos și folositor pentru neamul

nostru și pentru copii noștri. *Părintele acesta al nostru este comitetul național român.* (Trăiască!) Voi, copilul ăl mic, ați venit aici, și părintele a venit să vă cerceteze, să vă întindă mâna, să vă înlăture toate piedecile să nu vă poticniți, să vă deschideți ochii să cunoașteți calea cea dreaptă, care duce spre fericirea voastră, (Trăiți! Să vă ajute Dumnezeu). A venit, ca să sădească sămânța iubirei de neam, a iubirei de lege și de limbă în inima voastră, să crească un pom, sub umbra căruia să se desvolte mărirea neamului românesc.

O vorbă mare.

Fraților, sunteți români și știți vorba românului, care zice: *să se uște mâna aceluia, care să ridică asupra părintelui său.* Nu numai ridicarea de mână, cârtirea care o încearcă alții, nu numai aceasta vă lovește și vă usucă mâna, dar lovitura cu care loviți în partidul național român, aceea vă usucă inima și vă omoară ca neam pentru vecie. *Fiecare vot românesc dat contra partidului național, e o lovitură dată în inima părintelui rostru.* (Așa e!) *Inima v'ar seca, dacă a-ți mai face de acum înainte vr'odată greșala aceasta.* (Noi n'o facem).

Iubiți-vă părintele vostru, iubiți-vă comitetul național, care a venit aici din mari depărtări, care a jertfit sănătate și avere și viața

și-a periclitat-o pentru binele vostru și a copiilor voștri. Ascultați cuvintele lor cele înțelepte, ale acelora cari vor vorbi după mine cel mic dintre ai voștri. Sădiți-le în inimile voastre, ca de acolo *nici cu cuțitul* să nu mai *poată scoate nimeni sămânța afară*. Iubiți-vă neamul vostru, căci și Dumnezeu vă va iubi pe voi. Să trăiți. (Trăiască).

Dr. Teodor Mihali.

Mulțumește numărului mare de români că au alergat la aceasta frumoasă adunare, la care chemat fiind, cu mare dragoste a și venit. Aduce adunării salutări și doriri de bine, dela iubitul nostru președinte al partidului național, d. *G. Pop de Băsești* (Poporul: Trăiască!!) care opăcit de alte treburi publice locale și a putut veni. Dar pe de altă parte are bucurie mare, că să vede însoțit de iubitul său prietin și vechiu tovarăș de luptă, părintele tuturor: *Dr. Vasile Lucaciu*. (Adunarea: Să trăiască!!)

Spune apoi d. T. Mihali, că carul politic al dietei de pe marginea Dunării din Budapesta s'a înglodat în nămol și n'are cine-l scoate. Guvernele ce se tot rânduiesc de câțiva ani încoace nu cunosc și nu vreau să cunoască lipsele adevărate și năcazurile popoarelor din patrie. Umbra cu politica lor să-și stâmpere setea de mărire, s'au căuta cai verzi pe păreți să-i maghiarizeze. Iar din cauza aceasta pune piedeci po-

poarelor și cu deosebire nouă Românilor în dezvoltarea culturală.

Păcatele guvernului.

Fraților, dacă ar trebui să vă înșir toate păcatele acestui guvern dela venirea lui la putere, când a făcut multe și mari făgăduieli de îmbunătățirea soartei popoarelor din aceasta țară și până acum, ar trebui să vă fac o listă lungă din păcatele acestui guvern, (Jos cu el!) înșiruindu-vă toate nedreptățile care le-a săvârșit oprindu-ne în dezvoltarea noastră liberă pe terenul cultural, economic și cu deosebire politic. Cu îngâmfare însă a răspuns d. prim-ministru dlui *dr. Ștefan C. Pop*, deputat (Trăiască!) că dacă ar fi om drept ar trebui să recunoască că numai în puterea *aceleiași* îndreptățiri e el deputat astăzi în dietă. Dacă vă întreb dlor, națiunea română care locuiește în această țară ca popor autohton, ca popor bine organizat, care dispune de toate clasele de lipsă, fie ca inteligență fie ca industrie ori comerț ori agricultură, oare un popor de 3 milioane poate să se presupună *să fie îndestulit cu cinci oameni în parlament?* (Nu se poate!), E prin urmare o crudă ironie, o batjocură a acestui domn prim-ministru când susține în parlament că noi suntem îndreptățiți în aceasta țară.

Vreau prăpădenia noastră.

Cea mai mare nedreptate ce ne-o face nouă astăzi guvernul, după părerea mea, e lovitura

ascunsă prin care vrea să nimicească clasa noastră economică înființând în Budapesta bănci cu banii statului, *deci și cu ai noștri ca să facă colonizări maghiare*. Acest guvern, fraților, care a încercat deja să maghiarizeze această țară și să ne nimicească cu colonizări s'a putut încredința că nu și-a ajuns scopul și nu-l va ajunge nici odată. (Niciodată). Nu ne temem, că va veni să ne desbrace de ce-i al nostru dar protestăm sus și tare, ca pe pământul acesta pe care *strămoșii l-au apărat cu sângele lor să vie* să ți-l parceleze la cine știe ce venetici din alte părți pe cari să-i aducă aici ca să ne amărască viața. (Rușine să le fie).

A sosit timpul când trebuie ca în țara aceasta să ni-se recunoască și drepturile noastre. (Așa trebuie! Așa vrem!)

Să ne apărăm muncind.

Apoi fraților, dacă dumnealor ne vor tot chinui, dacă multă vreme vor lucra la nimicirea noastră materială și noi am găsit, că e potrivit ca să ne apărăm contra acestor atacuri pentruca să ne asigurăm existența noastră materială, căci dacă bunul Dumnezeu ne-a lăsat să trăim pe acest pământ, suntem în drept să ne câștigăm pâinea de toate zilele cu munca noastră — când o veni un timp oarecare ca să ne deschilim munca noastră de munca lor și când brațele și puterea poporului românesc va fi încheată la

un loc, când holdele nemeşilor cari dispun de mii de lanţuri de pământ n'or mai fi lucrate de braţe româneşti, (Să ajute Dumnezeu) atunci îi întreb pe ei ce vor face cu aceste holde?

Prin urmare şi din acest loc le spunem, că până aici şi mai departe nu! (Jos cu ei!) Că în ce direcţiune va creşte primejdia ce bântuie astăzi ţara pe noi nu ne doare capul. Poftească părinţii patriei, aleşi prin sulitele jandarmilor, prin corupţiuni şi tradare, poftească să şadă în acel palat frumos de pe malul Dunărei în dietă şi să voteze până vor îmbătrâni, noi până atunci trebuie să ne reculegem, să ne astringem în mănunchiu pentrucă atunci când vor sosi zorii libertăţii noastre, să fim în clar cu situaţiunea noastră şi atunci să zicem, că noi de veacuri în această ţară ne-am luptat pentru libertate şi o cerem şi astăzi.

Nu vrem al altora.

Dar nu voim să jignim alte popoare. Interesele noastre nu sunt contrare interesului ţării, dinastiei, politicei mai mari, căci noi avem atâta minte şi atâta înţelepciune ca să mergem pe aceea cale bună, nimerită, care asigură în vremurile de astăzi libertatea popoarelor în aceasta lume. Şi cred, fraţilor, că acel moment nu e departe şi de aceea trebuie să ne ţinem gata să fim trezi şi cu ochii în patru şi să nu lăţim între noi zizanie să ţinem unii cu alţii precum

v'a îndemnat vrednicul d-voastră fruntaş din aceste părţi, căci orice lucrare care porneşte din adevărata iubire de frate şi de neam este binecuvântată de Dumnezeu. Iar orice acţiune care porneşte din dujmănie şi ură, cum e şi lucrarea guvernului contra noastră, n'are sfârşit bun.

Grija comitetului naţional.

Şi acum fraţilor, fiindcă mai sunt mulţi cari ar dori să mai vorbească de aici, vă spui numai pe scurt în ceeace priveşte situaţia noastră politică *fiţi pe pace şi liniştiţi*, căci comitetul partidului naţional român (Trăiască) ales de reprezentanţii neamului românesc la conferinţa din Sibiu, va conduce afacerile d-voastră şi ale neamului românesc *în cea mai deplină înţelegere*. Fiecare din membrii comitetului partidului naţional e pus la postul de care e harnic şi planul de lucru e făcut cu înţelepciune. *Orice ar zice unii cari vâra vrajba, că e ceartă între domni*, nu credeţi. *Nu e drept. Între domni este iubire şi dragostea ce o doreşte şi poporul nostru.*

Despre dr. Vladone şi tinerime.

Încă un cuvânt fraţilor, bucuria mea e nepusă când mă văd în mijlocul d-voastră. Dar a crescut această bucurie când înaintea mea din aceet loc a vorbit un *tînăr avocat cu atâta înţelepciune şi însufleţire*. Tînăr, care acum 5

ani când am călătorit în Banat, era numai în-pător în viața politică și abea avea curajul să ia cuvântul. Mă bucur când văd cât a progresat acel conducător. Sunt încredințat, că și ceilalți conducători sunt tot atât de luminați și iubitori de neam. Cu plăcere trebuie să constat că ne întrec pe noi și ne vom *bucura* dacă *acești tineri* vor trece peste înțelepciunea și puterea noastră, căci aceasta e natural, aceasta e evoluțiunea timpurilor și nu e iertat să stăm locului, trebuie să progresăm înainte.

Despre ziarele partidului.

În sfârșit fraților nu mai am să vă spun altceva decât pe când văd că în mijlocul d-v. aveți atari conducători să ne lăsați pe viitor pe noi cei de departe, să mergem în alte ținuturi mai rămase. Și când fraților careva din dvoastră nu se va ști orienta în politica noastră mare, să știți că comitetul partidului național a înființat jurnale cari *stau sub înțeleapta conducere a dlui Vasile Goldiș*, care muncește zi și noapte (trăiască), numai cu acea mângâiere, că odată va ajunge, pentrucă e încă tânăr, să vadă realizat visul ce a avut în tinerețele sale. Dumnezeu să ni-l ție mulți ani, (trăiască) ca *la postul pe care l-am pus* să ne reprezinte tot cu aceeași demnitate și energie, înțelepciune și bărbăție cu care ne-a reprezentat până acum (trăiască).

Dr. Ștefan C. Pop.

(Trăiască).

Vă salut iubiți frați cu toată căldura inimei mele.

Iubiților frați! Astăzi numărăm 1911 ani dela Hristos și sunt 19 veacuri, decând suntem aci pe acest pământ. Cine cetește istoria acestor 19 veacuri, se convinge că noi am avut mai mult zile de durere decât de bucurie. Și dacă totuși dintre popoarele, cari erau pe vremurile acelea numai noi am rămas, este dovadă *nu numai despre hărnicia și vrednicia noastră, dar că și Dumnezeu cu noi ține. (Așa-i!)*

Iubiților frați! In cele 19 veacuri de care vă vorbiam, nu era vară, nu era toamnă să nu fiți chemați la arme când la meazăzi, când la răsărit, fiindcă turcul sau tatarul dracului nu da pace pământului.

Napoleon Bonaparte.

Voi dragilor mei, totdeauna ați alergat și v'ați vărsat sângele în timpurile cele mai grele pentru țara aceasta. Când purta răsaoaie *casa domnitoare cu francezii*, frați de ai noștri au fost duși în contra francezilor și ne-am bătut contra lui Napoleon cel mare. Napoleon cel mare a văzut luptându-se odată o ceată de soldați *cu sumane sure și în opinci* și a întrebat pe un general: *spune-mi cine sunt*

soldații aceia îmbrăcați în sumane albe și a răspuns că sunt români. (Trăiască) atunci a zis cuvintele acestea, cari au cutremurat toată lumea: Dați-mi 20,000 de soldați cu sumane și opinci (adecă români) și voiu birui a doua oară lumea (Trăiască). Și au venit fraților apoi războaia în patrie și s'a zguduit tronul. Pe noi ne-a chemat întru ajutor și ne-am dus.

Era bună vorba românească!

Au venit lupte crâncene cu italienii, frații cei mai deaproape ai noștri. Și iarăși ne-am dus de ne-am dat sângele. *Atunci iubiților frați, era bună vorba românească, era bună opinca și lăudau mămăliga românului, (râsete, trăiască) și când au făcut românii fapta eroică, despre care cu minune se vorbește și astăzi, un arhiduce, i-a spus unui colonel român soldat ieșit din opincă: Tu ai să-mi cucerești cetatea aceasta, pentrucă numai tu o poți cuceri și românul i-a zis: Lasă-mă d-le arhiduce să mă pregătesc cu soldații. Și s'a dus și a spus feciorilor români: legați-vă curelele la opinci, și vă pregătiți pentrucă trebuie să facem cinste împăratului. Așa s'a făcut și au învins. (Trăiască.)*

După 1848.

După aceste zile furtunoase, iubiților frați, a venit anul 1867, s'a împăcat cu unguri dom-

nitorul și și-a uitat de noi. S'au făcut o lege pe baza căruia cu încetul voiesc ca acestui brav popor viteaz să-i strice și sufletul și conștiința și Dumnezeuul din el.

În mod viclean s'a hotărît în 1867: lăsați pe împăratul cu comanda, căci de fiecare gram ce dăm noi ungurii, din drepturile noastre, câștigăm dela naționalități, dela români cu chilogrammele. Va să zică atunci s'a făcut viclenia, ca noi încetul cu încetul să dăm cu chilogrammele din dreptul nostru cel strămoșesc, ca odată ei apoi într'o bună dimineață, să zică că noi nici nu mai suntem pe aici. Și iubiților frați, de ce s'au temut înaintașii noștri, bătrânii noștri, ne lovim noi acum în tîcăloașele acelea de proiecte militare făcute spre rușinea celor care le-au prezentat în parlament. (Jos cu ei!). Nu numai de aceea dragi mei, că ne dejosec pe noi naționalitățile de cetățeni de a doua și a treiâ mână, dar de acum și la cătane, vezi drace, vom vorbi cu tîlmaci. Și apoi mă tem, că și noi rău vom servi pe Împăratul dacă ne-a lua limba noastră. (Așa-i!)

Iubiți frați! Se poate suferi aceasta? (Nu se poate)! Se poate ca în proiectele de legi să se urzească nimicirea noastră națională, chiar și la miliție, par'că îmi vine să cred că cine a venit cu legea aceea — și-a pierdut mințile și par'că și căpitanii aceia mari și falnici, s'au cam prostit, căci pe rând îi vedem că se duc

și chiar acela care a zămislit legile acestea cetim că se duce și el și-i zicem în veci pomenirea lui, mai mult să nu-i auzim de nume.

Cătane mai multe.

Dar ei, dragilor mei, vreau să ridice pentru toată monarhia contingentului armatei comune dela 103 mii la 159,000 pe an, din cari numai noi, țară ungurească, să dăm 24,000 cătane și din acest număr noi dam procentul cel mai mare, noi poporul românesc căci unguruș când îi merge rău, se duce. America, este a ungurilor, căci nu-le place a trăi rău și nu-s dedați cu suferința ca noi. (Așa-i) Și de-acum va fi ca să se ridice dările în mod înspăimântor.

Numai ca să se facă honvezime cu tunri vom plăti 160 milioane cor, pe an.

200 de milioane de an.

N'avem dreptul apoi să întrebăm fraților mei: mai poate birui țara aceasta biruri nouă? (Nu! Jos cu ei!) Credeți Dvoastră, că poporul are să mai poată da 200 milioane cor. pe an. Da de unde Doamne? Și api mamele române ar trebui să nască mai mulți feciori, căci la armata comună Ungaria va trimite mai multe cu 24 mii de cătane la arme. (Rîsete). Și pentruce dragilor mei toate acestea? Cică pentrucă să fim noi monarhie mare. Dar ce dracu avem noi lipsă să ne fălim? Omul sărac,

trebuie să-și îngrijească de sărăcia lui și nu are drept să se fălească. Cine are milioane, ăia să se fălească, dar noi, alte biruri nu mai putem suporta. (Așa-i!).

Din împrejurarea, că ați venit în număr așa de frumos, se vede că și mintea Dvoastră ce-a curat românească vă spune, că mai departe nu putem merge cu sarcinile. Deputații, pe care i-ați trimis Dvoastră în parlament, cari ne-am strecurat așa ca prin urechile acului, ne-om împlini datoria și vom protesta contra lor. O singură bucurie avem cu toții, după-cum spunea și domnul președinte Mihali, că și carul ăla hodorogit, al parlamentului compus numai din păcate și ticăloșii, s'a infundat. Va da bunul Dumnezeu să nu-l poată scoate toți laolaltă, ci să vină cineva mai cuminte și să dea odată dreptate tuturor, să avem apoi dragitor mei, o nouă casă a țării, un nou parlament, unde fiecare țaran să poată trimite deputați după sufletul și priceperea lui și atunci credem, că toate popoarele din țară vor fi fericite.

Dr. Vasile Lucaci.

Își începe vorbirea adresându-se: „Iubiți frați și surori! și constată că soartea noastră a românilor din țara aceasta nu mai e de suportat. Trebe să ne-o schimbăm. Dar în lupta de îndreptare, trebuie să fim cuminți. Ei mereu ne atâță, ne boldesc și ne provoacă. Vedeți cum

ne provoacă ei de pildă la alegerile de deputați în dietă, cu baioneta cu gloanțele. Oare ce s'ar întâmpla dacă și noi am face așa. Dar, repetează, noi trebuie să fim cu înțelepciune. Să n'ajungem la vărsări de sânge, la revoluție.

Se lucrează împotriva noastră întâi și întâi în numele ideii de stat? Dar ce este aceasta: stat? Ce este casa pentru familie, ce este patul pentru bolnavi, ce este poliția pentru oamenii iubitori de ordine, ce este cătana pentru apărarea țării? Ce este judecătoria, pentru ce-i ce-și caută dreptul și dreptatea? Statul este scutul nostru, statul este mama noastră cea bună — adecă așa ar trebui să fie. (Râsete.)

Dar așa este statul nostru? Iată dară o idee de stat, care nu e stat și față de această idee de stat, care este tocmai împotriva chemării statului, noi ne luptăm.

Ideia de stat.

Statul ocârmuirea, adecă autoritatea, guvernul, miniștrii și toate dregătoriile statului, trebuie să arete în toate instituțiunile statului ființa obștei a cetățenilor, și să-i ocrotească pe cetățeni în toate drepturile lor, mai ales de lege, de limbă, de avere și de cultură, și dacă din întâmplare statul în ocârmuirea sa trebuie să arete ființa aceasta compusă din mai multe popoare ale statului. Sau cum? *Noi suntem de vină, că ne-ae lăsat Dumnezeu pe noi români?*

Să vie cineva în numele unei idei de stat, luată din stele, din lună, iar nu din inimile cetățenilor și să zică, *tu române lasă-ți mamă și tată, moșii și strămoșii tăi, limba și legea ta și vino tu și strămoșii tăi, limba și legea ta și vino tu și primește jucăria, păpușica ce ți-o dau eu din mâna mea!* Unul ca acesta ar fi nu numai prost, dar și rău, pentru că ar cere dela mine, ar pofti dela mine să-i dau ceeace mi-a dat Dumnezeu ca un talant de care sunt răspunzător precum străbunii mei au fost răspunzători înaintea mea. Așa sunt și eu răspunzător pentru talantul acesta înaintea viitorului, înaintea nepoților, strănepoților și neamurilor viitoare. (Trăiască!)

Așa dar statul trebuie să ocrotească de o potrivă pe toți, să ocârmuiască cu dreptate pe toți cetățenii săi și dacă sunt de mai multe limbi, dupăcum cer mai multe limbi, dacă sunt mai multe națiuni, dupăcum pretind mai multe națiuni.

Sunt state cu o singură națiune, cum e Italia, Franța, Spania, România, sunt țări cu mai multe limbi și cu mai multe nații, cum e Austria, Elveția, Belgia, Ungaria, și Turcia, care încă poate ne va face de rușine peste câțiva ani. În aceste state compuse din mai multe popoare ce se întâmplă? Vedeți, în Elveția, francezul, neamțul, italianul, fiecare trăiește în viața sa națională negenat, nebănuț, deși e

țara frantuzască lângă Geneva și cantonul francez și sunt francezi elvețieni, dar nu simt nevoia să se alăture cătră marele stat francez. Totasemenea nemții și italienii. Pentru că sunt iericiți în țara lor. Iată ideia de stat înțelepțește aplicată, și o idee de stat prostește aplicată — cum se întâmplă la noi. Așadar cu ideia de stat n'au dreptate.

Limba de stat.

Să vedem mai departe, care este puterea lor, temelia lor, politica față de noi? „Limba de stat“. Dar v'ați gândit, ce însemnează cuvântul acesta: limbă de stat? Unde ați văzut limbă de stat? Ați auzit de limbă românească, limbă ungurească, nemțească, turcească, ce vreți, dar limbă de stat de sine statătoare nu există. Și nimeni pe lume, nici individ, nici popor, nimeni nu are dreptul de a impune limba sa altui popor. (Trăiască!) Acesta este principiul, gândirea temeinică a naturei, este voința lui Dumnezeu, ca fiecare să trăiască în limba sa.

Ne atacă biserica și școala.

Ați auzit că se ating de școala noastră, de biserica noastră, acum până și la rugăciuni vor să se atingă, Auziți voi mamelor, voi care până acum ați luat pe genunchi pe dulcii și dragălașii voștri copilași ce v-a dăruit Dumnezeu și i-ați învățat în limba străbună să zică: „In numele Tatălui și al Fiului și al sf. Duh“ scl.

nu auziți că vin acei mișei să vă silească ca de aici înainte când veți lua iarăși în brațe pe scumpii voștri copilași, să auzi că-ți îngâna vorbele spuse în limba neînțeleasă. Da se poate lucrul acesta? (Nu se poate! Jos cu ei). Iată și aici cât de înalți suntem noi peste acești politiciani!

Să stabilim prin urmare un lucru bine: în țara aceasta sunt popoare asupritoare și popoare apăstate: maghiari, români, slovaci, sârbi, sași, nemți. Apoi e o clasă privilegiată, o clasă domnitoare, care vrea să stăpânească. — În potriva acestor uneltiri, care se numește sistem politic, care stăpânește în Ungaria, noi, în numele umanismului, în numele omenirii, în numele libertății și în numele civilizațiunii trebuie să ne ridicăm, și cu toate puterile, cu toate armele dreptății și ale minții, trebuie să ne luptăm în potriva lor. Căci acei cari sunt dușmanii noștri, sunt dușmanii omenirii, ai tuturor popoarelor, (Jos cu ei). Acestea am dorit să vă spun. Pururea am avut în inima mea ideea această sfântă de libertate, egalitate și frățietate. Acum, când număr mai mulți ani, ca acum 10 ani și înaintez cu etatea și cu zilele, cu atât mai mult simțesc în mine întărindu-se ideile acestea de libertate, egalitate și frățietate. (Bravo, ovațiuni), și dacă timpul va cere înalte de m'ăși coborî în mormânt, *ași lua steagul libertății, egalității și a frățietății*

în mâinile mele și l'aș purta peste toată români-
mea, să fâlfăie și aș striga: *jos cu tirania, să*
trăiască libertatea, egalitatea și frațietatea
între toate popoarele! (Prelungite ovațiuni).

Vorbirea d-lui Dr. Aurel Vlad.

Ne-am adunat aici ca să spunem aceloră,
cari ne-au făgăduit votul universal să se țină
de vorbă. Două guverne ni l-au promis și în-
zadar. Căci nu vreau să facă aceasta lege dreaptă
și cinstită.

Pânea și cuțitul.

Li apucă frigurile pe domnii aceia când e
vorba de sufragiul universal, căci știu bine, că
atunci când se vor face legi cinstitute și drepte,
li-se va lua din mână puterea și se va lua
cuțitul din mâna lor, căci astăzi și *cuțitul* și
pânea e numai în mâna lor. Aceia, cari au pu-
terea politică în țară, aceia cari au dreptul de
vot, aceia sunt stăpâni asupra țării, aceia sunt
stăpâni asupra muncii d-voastre, aceia sunt stă-
pâni asupra vieții d-voastre chiar! Apoi, fraților,
dacă e bine, ca poporul să plătească birurile și
dările, dacă e bine să-și verse sângele pentru
țară, trebuie să fie copt și pentru aceea, ca să
capete dreptul de vot, ca și el să aibă cuvânt
când e vorba, ce să se facă cu banii, pe cari îi
plătește, și cu eătanele, pe care le dă. (Așa e!
Trăiască!)

Drepturi poporului.

Fraților, când beai rachiu plătești dare, când mânânci carne plătești dare, când mânânci sare plătești dare, numai aerul a rămas încă să nu fie supus la dare. (Râsete). Tocmai pentru că toate sunt puse la dare, de aceea trebuie să cerem, ca poporul să-și capete drepturile lui, ca el să spuie cum să fie întocmite birurile și că așa să plătească, cum pot plăti. Anoi fraților, domnii aceia nu vreau aceasta și între ei cel mai mare dușman al poporului și al votului universal e d. grof *Tisza István* (Jos cu el). Intru atât e de dușman poporului, că zice, că poporul nu se știe folosi de drepturile lui. Fraților, eu mă tem că nu de aceea, nu vrea Tisza să ne dea votul universal, pentru că nu am ști cum să ne folosim de el, ci nu vrea, fiindcă știe, că *prea bine vom ști să ne folosim* de dreptul nostru și că vom ști să măturăm pe acei, *cari vorbesc una și fac alta* și vom trimite în sfatul țării astfel de bărbați, cari să lucreze pentru binele poporului, pentru binele mulțimei și pentru îndreptarea soartei sale. (Trăiască).

Fraților, partidul nostru național a fost cel dintâi care a luat în programul său votul universal. Nu numai în programul nostru din 1881, ci și în cea dintâi adunare mare și falnică pe care am ținut-o la 1848 la Blaj s'a vorbit de votul universal, de atunci putem noi să zicem că s'a început o viață națională la noi. Pe căm-

pul libertății, în programul votat pe câmpul libertății s'a pus votul universal, pentru că fraților bine au știut înaintașii noștri, că poporul român numai atunci poate să-și schimbe soarta sa când tot poporul va ajunge să fie stăpân, să nu fie slugă cum a fost înainte de 1848 când nu-l întreba nimeni: poți plăti? cum să fie legile? fără-l puneă în jug, îl duceau cătană, făceau ce voiau domnii cu el. Ca poporul să ajungă la o soartă mai bună trebuie să fie liber și ca fiecare cetățean să-și aibă dreptul său de vot. Iată fraților pentru ce trebuie să ne luptăm noi ca cât mai curând să ni se deie votul universal și tocmai de aceea și mai ales de aceea trebuie să facă aceea lege și cari au făgăduit că o vor face au uitat făgăduielile.

Trădătorii.

Groful Tisza și ministrul președinte Khuen, nu pot opri singuri aducerea votului universal. Ei își caută tovarăși în mijlocul nostru, *caută printre noi coadă de topor*, (Jos trădătorii). Apoi fraților, noi, și poporul român întreg trebuie să spunem sus și tare, *înzadar își caută unelte în mijlocul nostru*, căci trădătorii nu mai numără nimic. Numai până atunci un român, fie ori cât de sus pus, vlădică chiar să fie, numai până atunci are trecere până *când simte și luptă cu poporul său*. (Așa e! Jos Mangra! Jos trădătorii).

Veți fi obosit de atâta vorbire și mai sunt cari au să vorbească, pentru aceea nu lungesc vorba mai departe. (Ba să auzim). Voi repeți deci și eu rugarea ca acei cari sunt aci, să primească în inimile lor ca în pământ bun, roditor vorbirile auzite și să le *ducă mai departe di sat în sat, din casă în casă, din colibă în colibă*. Mai ales Dvoastră cei de pe valea frumoasă a Hațegului aveți datorința să fiți pildă celorlalți, căci de aici, din plăsurile acestea. *din sângele Dvoastră a răsărit cel mai mare viteaz al țării acestea, Ioan Corvin și fiul său regele Matia*. Pe atunci nu era încă vorba de naționalități și românul s'a putut impune țării și i-a adus gloria, pe cari ungurii o reclamă pentru ei, *pe când e gloria sângelui românesc*. Un astfel de popor ca noi e vrednic de o soartă mai bună și n'are lipsă de cât să se trezească din noaptea în care l'a zăpăcit străinii și în care neștiința l'a băgat.

Când veți fi treji cu toții și o să voiți prin faptele voastre mântuirea neamului vostru, atunci să știți că acest neam de fapt s'a și mântuit. (Trăiască !!)

Vorbirea d-lui dr. Nicolae Comșa.

Fraților români !

Ca soldat bun al partidului nostru național, am urmat chemărei conducerii locale naționale de a veni în mijlocul dv. și cea dintâi datorință

a mea este, ca să ascult glasul celor ce m'au trimis aici, glasul Mărginenilor (din jurul Sibiiului) cari prin mine vă zic: Bine v'am găsit, frați Hățăgani! (Trăiască! Bine ați venit!)

Tot glasul acestuia îi dau expresiune când vin să vă spun, că pe la noi, acum și de când a intrat poporul românesc în activitatea politică, n'a răsunat în marginea noastră alt cântec la adunările populare, decât cântecul vechiu și românesc: „Hai să dăm mână cu mână cei cu inima română!“ (Trăiască!)

Frați români! Dacă vrem să știm, care este partea slabă a poporului românesc, și care e și partea sa puternică, n'avem decât să ne uităm la loviturile, cari cad asupra capului poporului românesc din partea dușmanului nostru, și atunci vom vedea, că puterea noastră cea adevărată zace în aceea, că ne iubim limba, că ne iubim neamul, că ne iubim legea și datinele străbune. (Așa e! Trăiască!) Să ne lovească mai întâi ceice vreau să ne nimicească. Istoria, învățătorul acesta vecinic al vieții popoarelor, ne spune doar, că *un popor numai până atunci trăiește, până are limba sa!* (Așa e!)

Ce ne spune firea?

Dar ne spune aceasta și firea chiar, natura. Când ne uităm în natură vedem, că Dumnezeu lumilor a lăsat, ca toată ființa viețuitoare să-și aibă glasul său frumos, și pe noi, popor româ-

nesc, ne-a urzit bine Dumnezeu, cu o limbă dulce, armonioasă și frumoasă (Trăiască!), pe care cu jertfe ne-au păstrat-o strămoșii și pe care prin urmare, nici noi pentru nimic în lume, nu o dăm. (Trăiască!) La limba noastră dulce țintesc deci dușmanii noștri, la această cetățuie a vieții noastre naționale, și s'a găsit un *Apponyi*, un ministru unguresc (Jos cu el!), care a vrut să strice legea lui Dumnezeu și să ne ia limba noastră cu legea lui a școalelor. Vă întreb însă: văzut-ați d-voastră vre-odată că copiii, cari prin dpăsări și le bagă în colivii și încearcă să le învețe să vorbească, văzut-ați, că astfel de paseri să-și lase limba? (Niciodată) Văzut-ați vre-odată, ca să fie în stare vre-un om pământean să facă mierla să cânte ca vrabia? Văzut-ați vre-odată floarea de trandafir să o poată sădi astfel, ca să capete mirosul viorelei? N'ați văzut, pentru că Dumnezeu nu a vrut să fie așa și ministrul țării ungurești, dacă ne-ar ținea mii de ani cu legea lui, n'ar putea să facă ca noi să vorbim altfel, decât numai în limba noastră românească. (Adevărat! Trăiască!)

De 2000 de ani suntem aici și ne vorbim limba noastră dulce românească, vor mai trece mii de ani și tot aceeași limbă vom vorbi-o.

Noi suntem de aici.

Mi-aduc aminte de o poveste, pe care vreau să vi-o spun d-voastră. Se întâlnește un ro-

mânaș de ai noștri cu un sas. Știți, că despre sași Mărgineanul spune, că ar fi venit sub pă-mânt, adus de diavol, pentru că românii de pe plaiurile acestea dintr'o dată s'au pomenit cu ei în cărca lor!

Tocmai când vorbeau acești doi țărani de diferite neamuri, sasul și românașul, se serba din partea sașilor venirea lor de acum 800 de ani în Transilvania și s'au făcut serbări mari prin Sibiiu și povestea sasul și românașul și-l întreabă: Măi, vecine Ioane, dar voi când veți face serbare așa de mare și de frumoasă, ca s'arătați cum ați venit voi? Și i-a răspuns românașul: d'apoi noi navem lipsă de serbări de acestea, *că noi suntem de aici*. De când e lumea tot pe pământul aici am fost! (Trăiască). Al cui e pământul, al aceluia e țara; țara aceasta de 2000 de ani a fost în stăpânirea noastră și numai nedreptatea a putut să facă, ca noi să ajungem acum în rândul al doilea, iar viitorul va arăta, că cel ce 2000 de ani n'a putut să piară, nu va peri nici de aci înainte, ci mai mult: vom ajunge acolo, ca stăpânul, de odinioară a acestui pământ sfânt românesc să fie iar poporul românesc (Trăiască! Să ajute D-zeu!)

Frați români, pentruca să ne ajungem însă scopul ne trebuie multe, și mai întâi de toate ne trebuie, să ne scutim noi pe noi pentrucă orice filozofie s'ar spune, adevărul este acela spus de Alexandri, poetul nostru mare, că: unde-i unul

nu-i putere la nevoi și la durere; unde-s doi puterea crește și dușmanul nu sporește, rămâne un adevăr pentru vecii vecilor.

Zizanie între frați.

De aceea repet, să învățăm din loviturile ce ni-le dau dușmanii, ce trebuie să facem.

Care sunt cele mai nouă lovituri cari ajung poporul românesc? Este încercarea de a băga zizanie între poporul românesc și între conducerea lui, între comitetul partidului național român.

Știți că și noi, ca toate popoarele, avem o organizație, căci un trup fără cap nu poate umbla, (Așa e!) un popor fără conducător nu poate să trăiască! (Așa e!) De aceea dușmanii noștri zilnici, cari încearcă să ne scurteze viața ca popor, spun în lumea mare, că deputații românilor nu reprezintă poporul românesc, (Minciuni) că comitetul partidului național nu e ales de dv. nu este al poporului român (Minciună! Rușine!) și că ei, nu sunt decât exploatare, râvnitori la averea românească (Mint, să le fie rușine!) Nu e adevărat și de aceea comitetul partidului național a hotărât ca în tot locul să vă cheme în adunări publice să vă întrebe, dacă politica comitetului național este adevărată politică a poporului românesc sau nu? (Este!) Această întrebare vi se pune astăzi când venim să vă spu-

nem durerile noastre și să vă arătăm căile cari trebuie să ducă la fericirea poporului.

Un trup ș'un suflet suntem.

Fraților, din cuvintele voastre și din fețele voastre deduc că un trup și un suflet este poporul românesc. (Așa e. Trăiască conducătorii noștri !)

Aceaste să o spuneți în lumea mare, să spuneți că dupăcum în trecut așa și acum *în viitor poporul românesc nu recunoaște în țara acesta alți conducători, politici decât comitetul partidului naționalist român.* (Adevărat este ! Trăiască !) Când veți face astfel, veți găsi că dușmanii noștri vor căpăta respect de noi, veți găsi că vor privi în noi o putere vie de care trebuie să țină seamă în toată viața statului acesta. Ne-or găsi ca o stâncă de piatră, luptând cu toții pentru drepturile neamului nostru și atunci cei cari astăzi țin nasul sus, îl vor pleca și se vor închina cerințelor programului partidului național român din cari cea mai mare greutate este introducerea dreptății prin sufragiului universal. (Trăiască !).

Datorința față de neam.

Frați români ! Vă mulțumesc din adâncul inimei că m'ați ascultat (Trăiască) și vă rog pe

toți câți suntem aici să nu lăsați o clipită în viața d-voastră fără să vă aduceți aminte că pe lângă datorința față de familie, mai ai și datorința sfântă și mare față de neamul din care faci parte. (Așa e!) Și tu, popor românesc, îmbrăcat în suman și opincă, pe stradă și ori unde vei merge în românește să grăiești. Și, mai ales cucoane de *ale noastre de nu vor vorbi cu fală limba dulce românească, atunci în adunări publice și pe stradă să-i zici; nu e română aceea căreia îi e rușine de limba ei!* (Așa e!) Nu numai d-voastră cari sunteți aci țineam să vă spun aceasta, dar mă adresez chiar femeilor cari sunt aici — doamnelor prezente, ca să fie cu mult mai făloase de limba românească.

E rușine pentru noi că n'avem simțul de mândrie cum îl au alte popoare; e rușine pe noi, dacă merge o cucoană să cumpere stofă să vorbească în limba jidovului dela care alege stofa. Ar trebui că în a cărui casă nu e Tatăl nostru, adevăratul Tatăl nostru; în a cărui casă poeziile naționale românești nu formează o rugăciune de toate zilele: *în astfel de casă, dacă chiar ar avea lipsă, poporul să nu intre.* (Așa e!) Numai așa vom putea ajunge să ne respectăm alții dacă noi înșine ne vom respecta pe noi și ce este al nostru. Eu cred că în acasă noastră privință dacă ar fi să blăstămăm pe cei care nu-și îndeplinesc datorința românească, nu am

pute-o face mai bine decât spunând cu Eminescu :

Cine-au îndrăgit stăinii,
Mânca-iar inima câinii,
Mânca-i-ar casa pustia,
Și neamul nemercia !

(Trăiască !)

Vorbirea d-nului deputat V. Damian.

Fraților, la iubitul glas al aleșilor voștri, am venit în aceste părți frumoase ale țării numită Țara Hațegului, am venit în acest pământ scump nouă tuturilor pentru că aici este leagănul poporului românesc. Am venit în aceste locuri cari ne vorbesc de măreția și vitejia străbunilor noștri și pe care voi le locuiți ca să ne vedem și împreună să ne sfătuim în aceste zile de grea încercare despre soarta noastră ca frați și ca români.

Am străbătat veacuri furtunoase și am eșit teaferi din ele. Dar urgia vremii zi de zi se descarcă asupra noastră — zi de zi e mai grea și ne face stare nesuferită. Ca cetățeni, iubiților, într'o țară numită țară de drept constituțional, în loc să ne bucurăm de libertățile de care, într'o asemenea țară de drept trebuie să se bucure cetățenii și poporul, iată că în loc ca aceste drepturi să se lărgescă ele tot mai mult se strâng; în loc ca mulțimea să stăpânească, cei puțini stăpânesc asupra mulțimei aceia țin puterea în mână și ei nu au simț de drep-

tate și nu urmăresc ca să lucreze pentru dezvoltarea drepturilor și libertăților cetățenești. (Așa e ;)

Batjocura constituționalismului.

Dacă căutăm acum la drepturile acelea pe care se zice că le avem în acest stat de drept — de sus până jos e numai o batjocură a numelui de constituționalism după cum s'a zis de către frații ce vorbiră înaintea mea, cum că nu ne e dat într'un sat să alegem pe un birău pentrucă *e luat dreptul de candidare ca poporul să-și poată alege chiar și pe un birău*, dar tot asemenea e la comitat și tot asemenea acolo, sus, în dietă, unde nu voința poporului se arată ci numai voința celor puțini cari țin puterea în mână. Și mai departe, fraților, chiar acolo unde e răspundere cu averea materială, încă sunt șterse și jignite drepturile cetățenești. Din comună și până la alegerea reprezentanților și acolo conducerea alegerii e pusă în mână puterii care tot ea are și supravegherea și puterea armată care ar trebui să dea puțința ca cetățenii alegători să-și poată da liber votul, această putere se folosește în multe locuri tocmai pentru a împedeca poporul de a-și alege reprezentanții săi.

Drepturi poporului.

Vedem dar că de sus și până jos constituționalismul în țara noastră e numai o poreclă,

o simplă mască și ca cetățeni această stare noi nu o putem mai mult suferi și e lipsă ca să se schimbe odată rânduiala aceasta și să se *deie cetățenilor și popoarelor drepturile* ce li-se cuvin și aceasta numai și numai prin schimbarea dreptului de alegere, prin refoma electorală se poate ajunge. Așa zic cei mai mulți și chiar și cei chemați de guvern și cari susțin partidul dela guvern, dar mai ales cei din celelalte partide, numai că aceia așa vor ca să se croiască ca și atunci să fie asigurată supremația și puterea unui singur popor și unui singur neam. Noi însă avem acea credință că popoarele atunci când vor ajunge la acest drept, de bună seamă cumcă ele se vor înfrăți în fața trecutului care au fost pentru ei răpirea dreptului și apăsare. Această credință o avem și de această credință fiind, nu cerem dreptatea numai pentru noi, ci *pentru toți cetățenii și toate popoarele.* (Așa e!)

Soartea noastră.

Și acum, care soartă o avem noi astăzi ca români?

De bună seamă că precum în ceeace privește drepturile cetățenești soartea e rea și de năsuferit, apoi ca români soarta noastră este și mai grea. În loc ca din partea stăpânilor să se arate dragostea cuvenită, ca prin ea să se închege toate popoarele într'un mănunchiu tare,

care să nu poată fi înfrânt, în loc de dragoste, e vrajbă și ură pe acestea le sădesc în inimile neamurilor și popoarelor și în deosebire în inima noastră a românilor. Ceeace ar trebui să se socotească ca virtute că ții la ființa ta și la neamul tău, aceea ni-se socotește nouă de păcat și pentru că ținem la credința și la limba noastră, ne socotesc ca pe niște vrăjmași și ne dușmănesc și mai vârtos ținesc cătră limba noastră națională pentru că aceea e criteriul, e ființa adevărată a unui popor.

Voesc să perim.

O zic și ei, dar am zis-o noi mai înainte decât ei. Și dacă și ei o zic și noi o zicem, atunci lucrul cel mai firesc ar fi ca după ce țara aceasta să din mai multe popoare și numai așa va putea viețui dacă tuturor popoarelor li-se cinsteste dreptul acesta al limbei. Și că noi ținem la ea e criteriul nostru, că noi socotim ființa noastră națională încorporarea în limba. Apoi iată : aici sunt îndreptate toate săgețile, ca limba aceasta să amuțească să piară dar să piară și poporul românesc. (Niciodată !) Dar aceasta este cu neputință și ei nu voiesc să o vadă orbiți de trufia de a se ridica peste noi. Ar trebui să o vadă din desvoltarea istorică că nu s'a atins în curs de mii de ani nimeni de limba popoarelor. Au încercat să se atingă de credință și tocmai prin limbă cu o mie de

ani mai înainte, când viața noastră se manifesta prin credință. Prin cărți de credință au încercat să vâre învățături străine de credința noastră dar n'au putut căci s'au frânt de tăria care zace în sufletul poporului românesc.

Egali înaintea legii.

După ce s'au deslegat iobăgia, atunci când iară s'a zis că statul este un stat de drept, viața constituțională a început a se arăta. Prea bunul nostru împărat și rege (Trăiască) socotind ca un bun părinte că toți îi sunt fii fără deosebire de popoare și asemenea îi zac la inima lui, ca înțelepții țării de pe atunci au adus legea de egală îndreptățire pentru toate popoarele, toți înaintea legii să fie asemenea, fiecare popor să învețe în limba mamei sale, în limba națională, la judecăți să fie ascultați și judecați în limba lor. Și iată, *10 ani de zile până în '79 s'au socotit această lege*. Atunci a pășit guvernul cu *introducerea limbei maghiare, ca limbă de propunere* în școli cu numai câte două ore. De aici a început răul, și în loc de a-l lua în seamă și a-l stârpi au lăsat ca acest rău să prindă rădăcini tot mai tari și guvernele cari au urmat unul după altul au adus legi ca limba aceasta să câștige câmp tot mai lurg, ba acum, prin legea cea mai nouă a școalelor, nu mai e cu putință pe terenul nostru cultural de a ne mai putea lumina.

Neamul nostru a dat domnitori.

Această pornire vrăşmaşă cu deosebire în aceste părţi ale ţării noastre se simţesc în comitatul Hunedoarei unde, după cum s'a zis, *neamul nostru a dat familii de domnitori ai Ungariei, cari cu vitejia lor au mântuit ţara de stăpânirea turcilor şi i-au câştigat nume mare şi în afară.* Bunurile ce cu jertfe mari le ţinem, astăzi ni-se iau ca să ne întunece şi să ne piardă. În faţa acestor porniri, noi avem să ne folosim de acele arme cu cari să putem zădărnici loviturile de moarte ce sunt îndreptate în potriva noastră ca neam. Şi cum am putea face aceasta?

Să ţinem la limba noastră.

Căutând ca şi mai departe să ţinem la limba noastră dulce şi frumoasă. Dacă ne vor împedeca, ca prin şcoli să facem, o facem noi în societate şi dacă şi aici ar veni să ne pună pedici, ca şi cei dintâi buni creştini în crăpăturile munţilor şi stâncilor pe cari le vom despica om ridica altar limbei noastre. (Trăiască). Dar în faţa acestei mari duşmăanii noi numai aşa ne putem împotrivi: dacă una vom fi, dacă acţiunea noastră va fi unitară, căci unirea e puterea.

Testamentul unui părinte.

Poate veţi fi auzit, cei mai tineri şi cei mai de vârstă, dacă veţi fi luat parte la exa-

mene, despre testamentul ce l-a lăsat un părinte român de ai noștri: când a văzut, că i-s'a apropiat moartea. A chemat pe cei trei fii ai lui la patul său de moarte și le-a pus înaintea un mănunchiu de vărguțe, de nuiiele și le-au dat la fiecare pe rând să-l frângă.

Fiecare s'a încercat cu puterea toată și nu l-au putut frânge.

Atunci bătrânul a scos una din rămurele și a dat-o celui mai mare din fii și a putut-o rupe cu înlesnire, tot așa a făcut și cei mai mici cu nuiielele. Atunci le-a zis tatăl: *vedeți, trăind voi în unire veți fi pururea în stare să dați piept și cu mii.* (Trăiască). Frații iartă unii altora. (Trăiască), pentru că tocmai fiind frați, dacă numai puțin îl jignește inima lui frățescă, se supără și se mârșnește, dar iartă fratele bun fratelui celui care l-a jignit.

Credința și limbă.

Să fim dar toți frați și dacă ne-am jignit să ne iertăm unul pe altul, căci dragostea toate le iartă. Apoi, iubiților, să ținem la credință și de când ne ridicăm din pat, când ne punem la mâncare și când ne culcăm iarăși, după bunul obicei al părinților noștri, să zicem totdeauna Tatăl Nostru. *Să rămânem în credința unui puternic Dumnezeu, care și în trecut ne-a ascultat rugăciunea și ne-a mântuit.* Dar pe lângă credință să ținem

la limbă și a doua rugăciune să ne fie după Tatăl nostru cântul de laudă al limbei: „*Mult e dulce și frumoasă limba ce o vorbim, altă limbă mai frumoasă ca ea nu găsim.* (Trăiască). Românașul o iubește cu sufletul său, vorbiți, scrieți românește pentru Dumnezeu!” Apoi iubitorilor, cu tărie să lucrați în credința puterii noastre de viață românească. Să ne aducem aminte și de acele vremuri întunecoase, cari au trecut peste neamul nostru și iarăși să recităm ca o a treia rugare: „*Veacuri triste întunecoase peste capu-mi au trecut*”. (Trăiască).

Dacă astfel vom ține la credința și la limba noastră, dacă astfel ne vom ruga și ne vor urma și tovarășele noastre, mamele române în aceste rugăciuni ale noastre, atunci cu adevărat viitor de aur țara noastră va avea și nu ne pierdem nădejdea, căci *cât timp români vom fi, nicicând noi nu vom peri.* (Trăiască).

Abonați!!

Abonați!!

„POPORUL ROMÂN“

organul poporal al partidului
național român, care apare
odată pe săptămână (Dumi-
neca) în 16 pagini și costă :

Pe un an întreg . . . 4 cor.

Pe un jum. an 2 cor.

Intovărășiți-vă câte 5 inși

și abonați 5 exemplare pe o adresă cu
3 cor. 16 fileri pe anul întreg, sau
1 cor. 56 fileri pe jumătate de an pen-
tru fiecare exemplar.

Librarii și vânzătorii peste
exemplare săptămânal primesc
cor. 16 fil. anual plus 30% rabat.